

Eýranyň Ýakyn Gündogardaky gylyjy: Kasym Süleýmany

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Eýranyň Ýakyn Gündogardaky gylyjy: Kasym Süleýmany EÝRANYŇ ÝAKYN GÜNDOGARDAKY GYLYJY:

► KASYM SÜLEÝMANY

Owganystandan Yraga, Siriýadan Liwana çenli aralykda duýulýan eýran täsiriniň arkasynda Eýran-Yrak urşundan bäri bu ýurduň sebitara syýasatynda aýgytlaýjy rol oýnan Kasym Süleýmany bardy.

«Meniň adym Kasym Süleýmany. Şuny bek ýadyňda sakla: Eýranyň Yrak, Liwan, Gazze, Owganystan boýunça ýöredýän syýasatyna men gözegçilik edýärin».

ABŞ-nyň Yrakdaky okkupasion güýçleriniň serkerdesi general Dewid Petreus 2008-nji ýylyň ýaz aýlarynda geçirilen bir

ýygnak gidip durka Yragyň öňki Prezidenti Jelal Talabaniniň uzadan el telefonyna gelen bu täsin sms-i okanynda, o diýen bir aljyraňňylyga düşüp durmandy. Sebäbi ol sms-i ugradan adamy hemmelerden gowy tanaýardy: ol bary-ýogy başlangyç klas bilimli, gurluşyk işçisi we Yrakda özlerine ençeme ýyllap guýruk tutdurman pent berip gezip «Kuddus güýjüniň» serkerdesi Kasym Süleýmanydan başga hiç kim däldi.

Sms-iň eýesi hakykatda özünde ýok ygtyýarlygy bar ýaly görkezjek bolanokdy. «Kuddus güýji» 1979-njy ýylda Eýranda bolup geçen Ýslam rewolýusiýasyndan soň ýslam rewolýusiýasyny daşary ýurtlarda hem amala aşyrmak maksady bilen gurlan «Ýnkylapçy gwardiýanyň» binýadynda hereket edýän saýlama polkdy.

ABŞ-nyň Bagdatdaky ilçihanasynyň maglumatlaryna görä, K.Süleýmany Eýranyň Yrakdaky syýasatyny formulirleýän we ýöredýän adamdy. Kasym Süleýmany hiç bir döwlet edarasyna ýa ministrlige dahylly bolmazdan, gönüden-göni Eýranyň döwlet apparatynyň iň depesinde oturan dini ýolbaşçy Áýatolla Hamaneyä garaşlydy.

• Gurluşyk işçiliginden başlanan ýol

Kasym Süleýmany 1957-nji ýylyň 11-nji martynda Eýranyň günorta-gündogar welaýaty bolan Kermanyň Owganystana golaý daglyk raýonda – taýpa düzgüniniň höküm sürýän Rabord obasynda dünýä indi.

Heniz çagaka daýhançylyk edip gün görýän kakasynyň döwlete bolan 9 müň riýal bergisini üzmek üçin Kermanda gurluşyk işlerinde işläp başlapdyr.

Başlangyç bilim berýän mekdebi gutaranda 13 ýaşyndady, şol ýyl ol obany terk etdi. «Ýnkylapçy gwardiýanyň» hataryna goşulanda gören 45 günlük okuw-türgenleşigini hasaba almasaň, onuň bütin ömründe okan bilimi 5 ýyllyk başlangyç klasdan ybaratdy.

On sekiz ýaşynda Kermanyň suw-hojalyk işleri kärhanasyna işe girdi. Bir ýyldan soň häzirki dini ýolbaşçy Áýatolla Hamaneyiň şägirtleriniň berýän wagyzlaryna gatnaşyp başlady. Mundan beýläk K.Süleýmany üçin «rewolýusion hereketleriň» döwri

başlanypdy, şol wagt Eýranyň Yslam rewolýusiýasyna çenli heniz üç ýyl bardy...

Şol ýyllarda Kerman welaýatynyň Jirowft raýonyna sürgüne ugradylan Hamaný bilen gatnaşyp başlady. Şol wagtdan başlabam Hamanýiň içerde we daşarda alyp baryan her dürli hereketine goldaw berdi.

1979-njy ýylyň Yslam rewolýusiýasynyň yzysüre «Ynkylapçy gwardiýanyň» hasabyna alnyp barylan işlere gatnaşdy. Ol şol geçen günleri «Hemmämiz ýaşdyk we rewolýusiýa gulluk edesimiz gelýärdi» diýip ýatlaýar.

• Wepadarlyk synagy: Kürt pitnesi

Rewolýusiýanyň bolup geçen 1979-njy ýylynda, döwlet dolandyryşynyň gowşamagyndan peýdalanmak islän Mahabat kürtleri aýaga galdylar. K.Süleýmany we onuň ýakyn egindeşleri gozgalaňy basyp ýatyrmak üçin haýdan-haý kürtleriň ýaşaýan etraplaryna döküldiler. Pitne basylyp ýatyrylanda K.Süleýmany bary-ýogy 22 ýaşynyň içindedi, emma onuň bitiren işi Tähranda oturan ketdeleriň gözüne ilipdi, ol «rewolýusiýa bolan ygrarlylygyny» görkezmegi başarypdy.

Mahabatdan gaýdyp gelensoň, Kermendaky «Ynkylapçy gwardiýanyň» Kuddus garnizonynyň serkerdesi wezipesine bellendi. Köp wagt geçmänkä Eýran-Yrak urşy başlandy. Ol uruşda birnäçe möhüm harby operasiýalara, gyzgyn frontda eli ýaragly «duşmana» garşy aldym-berdimli söweşlere gatnaşdy,

K.Süleýmanynyň Yrak urşunda gazanan dostlary onuň бүтін ömri boýunça iň esasy arkadaýanjy bolup geldi. Sebäbi uruş gutaransoň Eýranyň güýçli syýasatçylary, kontrrazwedkanyň içindäki täsirli kişiler, kazyýet we döwlet dolandyryş edaralarynyň ýokary wezipeli işgärleri uruşda tapawutlanan ofiserleriň arasyndan saýlanyp alynýardy. Bu ýörelge biziň günlerimizde-de dowam edýär: Häir «Ynkylapçy gwardiýanyň» ähli serkerdeler düzümi we Eýran goşunynyň on iki generaly Yrak urşunda serkerdelik eden adamlardan düzülendir. Öňki frontdaş dostlar biri-birlerini hemişe goldadylar we Eýranyň içerkidäşarky syýasatynda aýgytlaýjy rol oýnadylar.

Kasym Süleýmany Eýran-Yrak urşunda frontda wepat bolan egindeşlerini ýatlarda gözlerine ýaş aýlaman gürläp bilenokdy.

- **Düzgün-nyzam synagy**

Uruş gutaransoň Kermana dolanan Süleýmany tabynlygyndaky 41-nji Sarallah polky bilen bile Eýranyň gündogar serhedinde uly gapma-garşylyga sebäp bolan «garakçylara» garşy göreşmäge başlady. K.Süleýmanyň ýüzlerçe egindeşi şaýy Eýranyň sünni welaýaty bolan Seýistan-Bulujystan sebitlerini geroin täjirlerinden arassalanda wepat boldy.

Tähranyň eýran kontrrazwedkasy bilen ýakyn gatnaşygy bolan **Mashregh** atly habarlar saýtynda berilýän habara görä, Kerman, Seýistan we Bulujystan welaýatlarynyň ýaşaýjylary Kasym Süleýmanyň sebitde iş geçiren günlerine häli-häzirlerem gündogar we günorta-gündogar welaýatlaryň iň asuda döwri hökmünde baha berýärler.

- **«Kuddus güýjüniň» serkerdeligine bellenmegi**

K.Süleýmany 1997-nji ýylda «Kuddus güýjüniň» serkerdesi wezipesine bellenende Eýran iň çylşyrymly döwrüni başdan geçirýärdi. Owganystanda agramly bölegi sünni puştunlardan ybarat «Taliban» hereketi käte howpsuzlygy pagta süýümine bagly gündogar araçäklerde Eýran üçin uly howpa öwrülip başlapdy. Tähranly ketdeler «Talibanyň» ösüşini gündogar serhetlerinde Saud Arabystanyň we Päkistanyň penjesiniň Eýrana tarap uzadygy diýip düşüňýärdiler.

Ýurdyň içinde bolsa täze reformalary amala aşyrmak isleýän Muhammet Hateminiň topary häkimiýeti ele alypdy. Hatemi Eýranda «Ynkylapçy gwardiýanyň» gegemoniýasyny azalmaga çalyşsa, Hamaney onuň tersine ynkylapçylary güýçlendirmäge

çalyšýardy.

Yrak urşunyň iň esasy front serkerdelerinden bolan Kasym Süleýmanyň Eýranyň iň çylşyrymly döwründe ýurduň iň aýgytlaýjy güýjüniň ýolbaşçysy wezipesine hut Hamaneyiň özi belledi. Onuň bu wezipä bellemeginde Owganystany baş barmagy ýaly bilmegi-de ünsden sypmadyk aýratynlyklarynyň biridi.

Şol wagtdan başlap K.Süleýmana elinden gelen goldawy beren Hamaney köpçüligiň önünde eden çykyşlarynda birnäçe gezek ony: «Frontda birnäçe gezek şehit bolandygyna garamazdan, häzirem ýaşap ýören ynkylap şehidi» diýip öwdi.

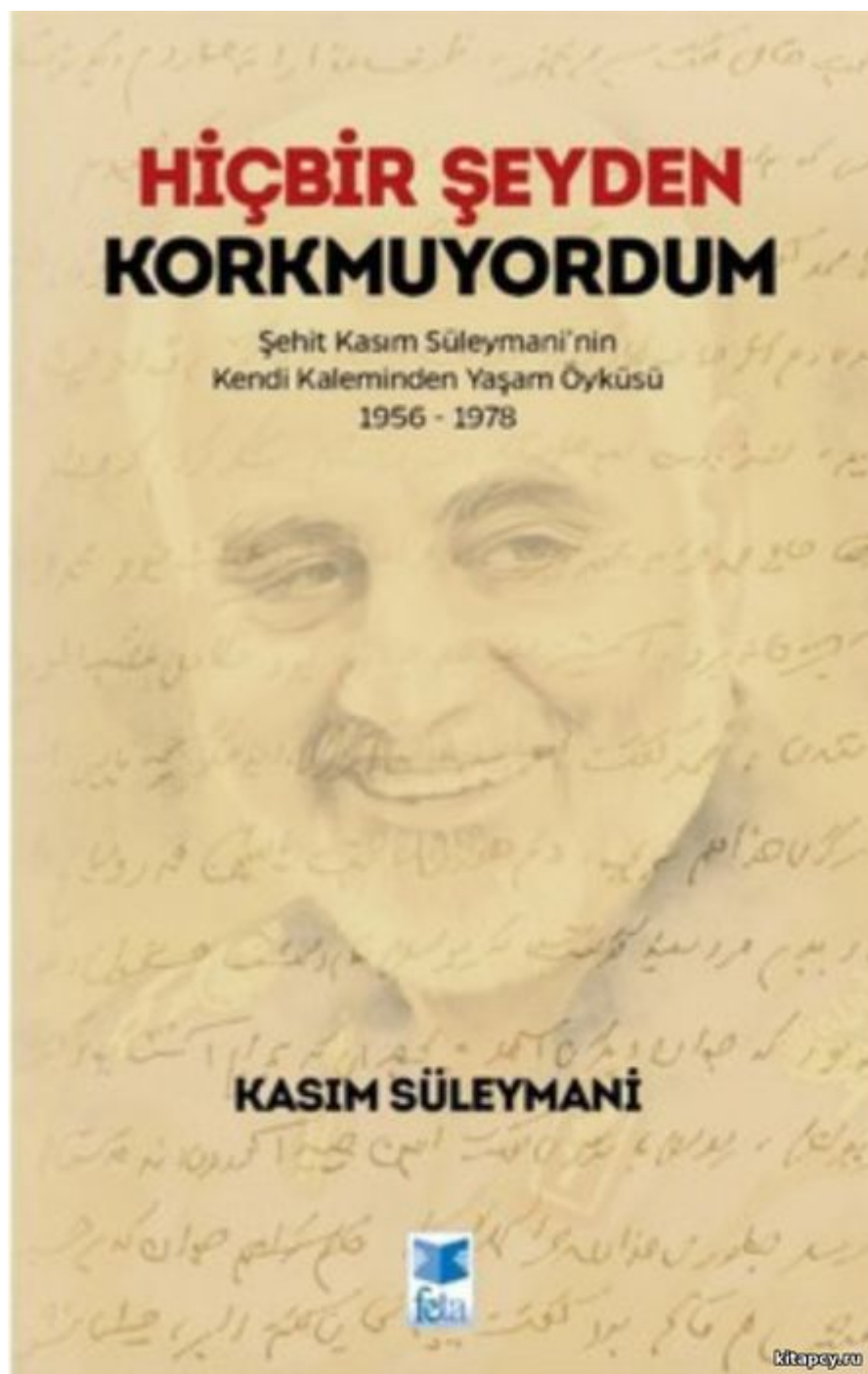
Hamaneyiň Eýran-Yrak urşy gidip durka fronta eden saparlarynda düşürilen suratlaryň birinde onuň sag tarapynda Kasym Süleýmany, çep tarapynda «Ynkylapçy gwardiýanyň» serkerdebaşysy Muhsin Ryzaýy bardy.

• «Ýakyn Gündogary barmagyna pyrlan adam»

Pars dilinde ýöredilýän **Aparat** atly saýtda K.Süleýmanyň çykyşlaryndan jemlenen kolleksiyasynyň başynda “Khavermiyane roye engošte in merd miçerkhed!” diýen ýazgy bar. Ýagny, «Ýakyn Gündogar bu adamyň barmagynda pyrlanýar!».

Ýakyn Gündogaryň iň möhüm adamlaryndan bolan K.Süleýmany garşydaşlarynyňam hemişe ýakyndan tanamak, profilini öňe çykartmak islän adamlarynyň biri bolup geldi. Oňa degişli jogaby gözlenýän soraglaryň biri-de, onuň din bilen baglanşygydy...

2007-2009-njy ýyllarda ABŞ-nyň Bagdatdaky adatdan daşary we doly ygtyýarly ilçisi bolup işlän Raýan Kroker K.Süleýmany bilen duşuşan yrakly käbir ýolbaşçylardan ol barada «inçeden yzarlaýan dindarmy» ýa dälmi?» diýip soragyna: «Yzygiderli metjide gatnaýar, ýöne ony herekete getiren düýp maksat dindarlygy däl-de, eýran milletçiligidir» diýen jogaby alypdy.

- **Süleymanyly «Kuddus güýji»**

K.Süleymany 1997-nji ýylda «Kuddus güýjüniň» serkerdesi wezipesine bellenenen soňra tabynlygyndaky bölümi kem-kemden kontrazwedka işlerini ýöredýän, sabotažlary, kast edilşikleri gurnaýan we ýörite operasiýalary geçirýän operasion güýje öwürdi. Ol 1979-njy ýylda eýranly talyplar tarapyndan üsti basylyp tegelek 444 gün zamana alnan ABŞ-nyň Tährandaky ilçihanasyny «Kuddus güýjüniň» ştaby hökmünde ulanyp başlaýar. «Kuddus güýjüniň» şahsy düzüminiň umumy sanyny anyj bilýän ýok, ýöne onuň agzalarynyň bir topary gönüden-göni söweşlere

gatnaşmak, bir topary ýörite kast edilşikleri gurnamak, bir topary-da kontrrazwedka işleri alyp barmak üçin Tähranda we Şirazda taýýarlanýar.

Okuw-türgenleşik tapgyryny tamamlanlaryň agramly bölegi ýurduň dini merkezi bolan Kum şäherinde ýörite dini bilim alýar.

• **Süleýmanyň we «Kuddus güýjüniň» Liwandaky güýji**

Süleýmany «Kuddus güýjüniň» serkerdesi wezipesine geçenden soň «Hizbullanyň» üstünden Liwan syýasatynda aýgytlaýjy rol oýnamaga başlady. Liwandaky dürzileriň ýolbaşçysy Welid Jumbulatyň aýtmagyna görä, Liwanda möhüm kararlary kabul edýän merkez aslynda «Hizbullah» däl-de, gönüden-göni Aýatolla Aly Hamaney we Kasym Süleýmanydyr. K.Süleýmanyň Liwana ýetirýän täsiri babatdaky käbir maglumatlar Jumbulatyň aýdanlarynyň dogrudygyny tassyklamam duranok...

Meselem, «Hizbullahy» esaslandyran we 2005-nji ýylda Liwanyň premýer-ministri Refik Haririniň garşysyna gurnalan kast edilşikde ady geçen Mugniýe barada aýdan sözleri muňa mysal bolup biler...

Mugniýe 2008-nji ýylda häli-häzirem kimiň edendigi bilinmeýän kast edilşigiň netijesinde Damaskda öldürilipdi. K.Süleýmany Mugniýäniň belli günlerini özi geçirdi we ony «şehit dostum» diýip ýatlady...

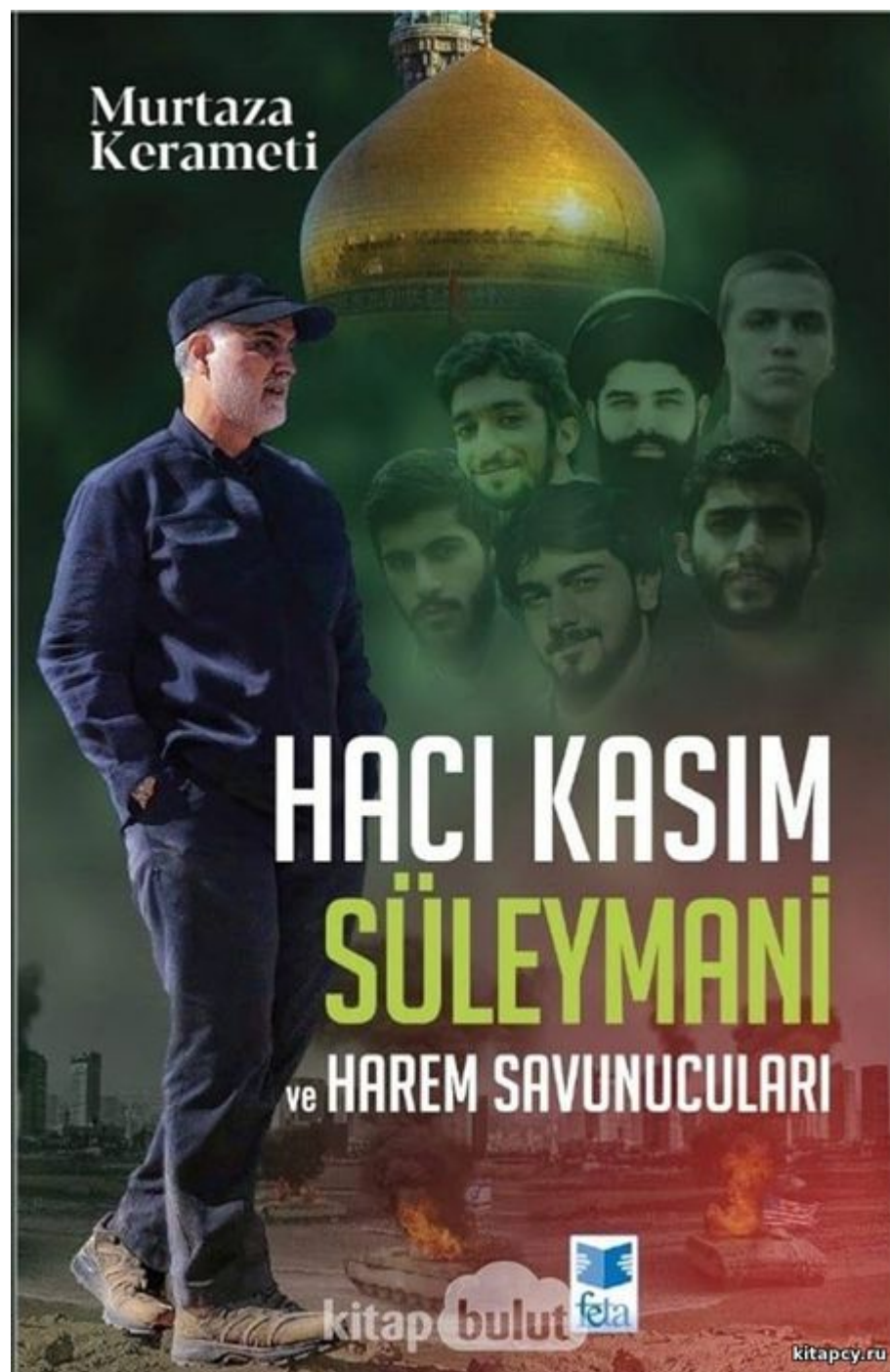
K.Süleýmany «Kuddus güýjüniň» serkerdesi bolan döwrüniň ilkinji üç ýylyndan soň Ysraýyl on alty ýyllap okkupirlän Liwanyň günorta etraplaryndan çykdy.

• **Kasym Süleýmany Liwanda**

2006-njy ýyldaky «Hizbullah»-Ysraýyl urşunda-da «Hizbullahyň» harby operasiýalarynyň taýýarlanýan karargähinde K.Süleýmany oturdy. Kyrk dört günläp dowam eden uruş döwründe Yrakda şaýy militanlaryň amerikan bazalaryna garşy gurnaýan hüjümleriniň ep-esli derejede azalmagy amerikalyly haýrana goýupdy.

«Newyorker» žurnalynyň žurnalisti Dekster Filkins yrakly bir ýolbaşçynyň özüne uruş gutaran badyna K.Süleýmanyň

Bagdatdaky amerikan ofiserlerine hat ugradandygy barada aýdandygyny habar beripdi. Hatda şeýle diýilýärdi: «Bagdatdaky imi-salalygyň hezilini görüp bolansyňyz diýip pikir edýärin. Sebäp diýseň, men şul ikiarada Beýrutda biraz başagaýrak bolaýdym!»

• **ABŞ-nyň Owganystan we Yrak okkupasiýalarynda K.Süleymany...**

ABŞ 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda Bütindünýä söwda merkezine («Ekizekler» binasyna) garşy gurnalan teraktyň gurnaýjysy hökmünde «El-Kaide» terrorçy guramasyny günäkärläp

Owganystana goşun saljakdygyny ygylan etmegi bilen Owganystanda täsirliiligini ýitiren Eýranyň alnyndan gün dogdy. Çünki eýranlylaryň pikirine görä «Taliban» sebitdäki iň uly bäsdeşleri bolan Saud Arabystanynyň ýeň astyndan goldaýan toparydy. Şeýlelikde ABŞ bilen Eýranyň arasynda üsti örtülen gizlin ýaranlyk döredi. Ženewada eýranly we amerikalý diplomatlaryň arasynda Owganystan boýunça birnäçe duşuşyklar geçirildi. Eýranly delegatlar amerikanlaryň öňüne Owganystanda «Talibana» we beýleki ýaragly sünni toparlara degişli ähli bazalaryň, lagerleriň jikme-jik lokasiýalary we maglumatlary ýerleşen kartany okladylar.

Eýranlylar amerikan delegatlaryna: «Ynha biziň ilkinji nobatda ýok etmäge degişli hasap edýän nokatlarymyz» diýende, amerikalý diplomat Raýan Kroker eýranlylara kartadan maglumat göçürüp almaga idin sorady. Eýranlylar «Karta siziňki bolsun» diýip jogap berdiler. Kroker geçirilen gepleşikler dowam edip durka, eýranly delegatlaryň gönüden-göni Kasym Süleýmanydan görkezme alandygyny aýdypdy.

ABŞ Owganystany okkupirländen soňam iki ýurduň arasyndaky ýaranlyk dowam etdi. Diňe 2002-nji ýylda ABŞ-nyň şol wagtky Prezidenti Jorj Buş Eýrana «şer üýşmegindäki» ýurtlardan biri hökmünde baha beren çykyşy bu gizlin hyzmatdaşlygyň soňuny getirdi.

Şol wagtdan başlap Eýran nobatdaky okkupasiýanyň Yraga garşy boljakdygyny çaklap, Yrakda amerikan okkupasiýasyny garşylamak üçin taýynlyklara başlady. Elbetde, bu gezegem koordinasiýanyň başynda Kasym Süleýmany bardy.

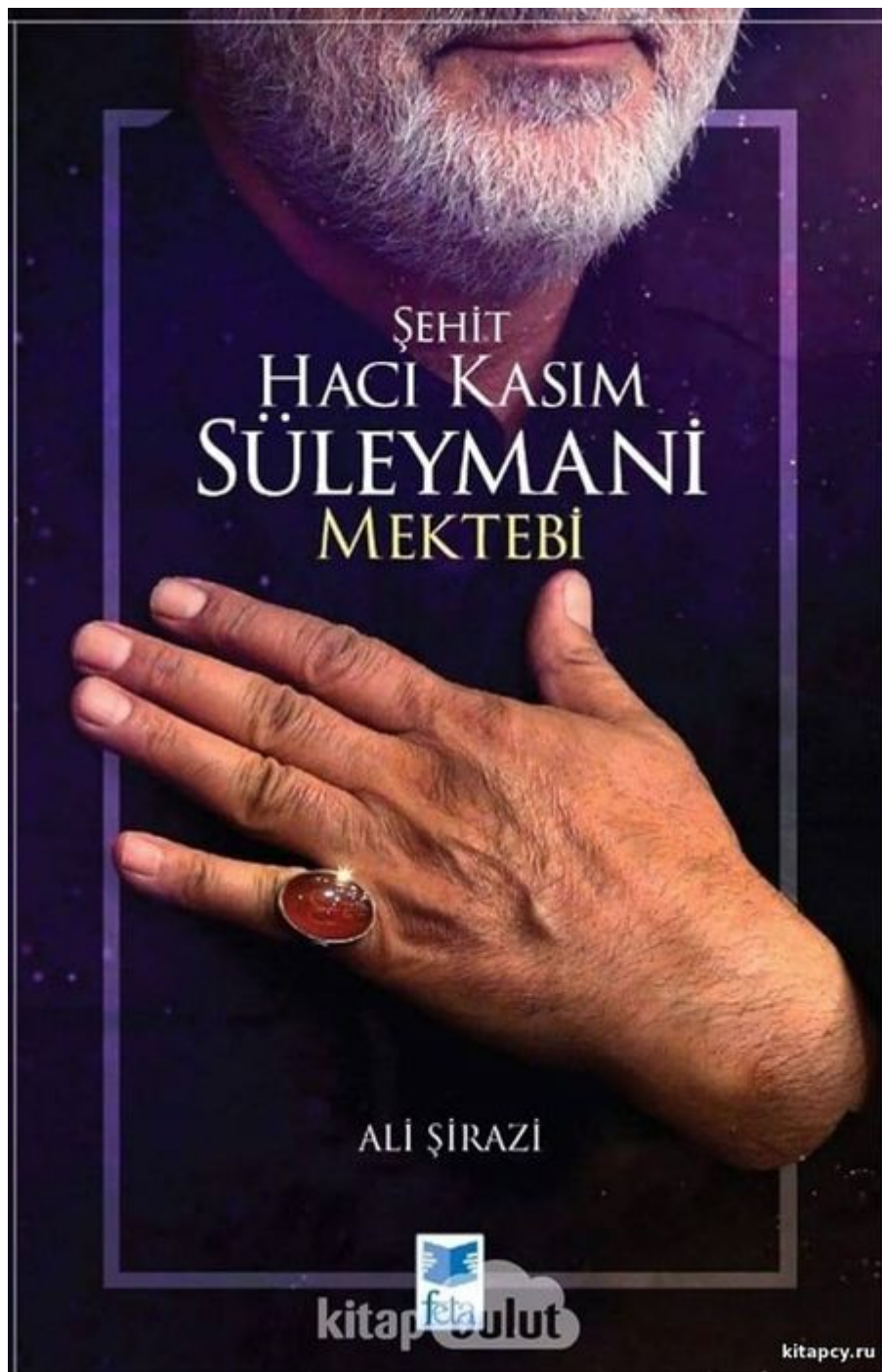
Çaklamalar hakykata öwrülip, 2003-nji ýylda ABŞ Yragy okkupirlände, Eýran Yrakda öz bähbidine «wekilçilik urşuny» alyp barjak birnäçe toparlary öňe çykardy: «Mehdi goşuny» (Mätiniň goşuny), Hizbullah brigadasy, Bedir brigadalary we «Asaib Ehlel Hak» ýaly ýaragly şaýy toparlar okkupasiýa döwründe Eýranyň iň uly duşmanlaryndan hasaplanýan Saddam Hüseyini agdarmak üçin amerikalýlar bilen ýaranlyk etdiler. Saddam Hüseyin agdarylandan soň bolsa Eýranyň gözegçiligindäki bu ady agzalan toparlar ýaraglaryny amerikan güýçlerine garşy gönükdirdiler. ABŞ 2004-2006-njy ýyllarda Wýetnam urşunyň

soňky iň uly ýitgisini Yrakda berdi. Bütün bu bolup geçýän hereketleriň başyndaky kişi bolsa ýene-de Kasym Süleýmanydan başga hiç kim däldi.

- **«Garşydaşymyz howpsuzlyk apparaty»**

Belli bir döwürde Yrakdaky ähli goşun güýçlerine ýolbaşçylyk eden Dewid Petreus 2010-njy ýylda eden bir çykyşynda Süleýmany hakynda şeýle diýipdi:

“Haýsydyr bir ýurt bilen özara gatnaşyklary diplomatiýanyň öz ulgamy bolan Daşary işler ministrligi arkaly amala aşyрмаýan bolsaňyz, onda işiňiz kyn diýmekdir. Biziň Yrakda çeken iň uly kynçylygymyz garşydaşymyzyň däbe öwrülen ulgamdan hereket etmeýändigidi. Garşydaşymyz ylla bir howpsuzlyk apparaty ýalydy».

- **Yrak hökümeti Damaskda guruldy**

2010-njy ýylyň 19-njy iýulynda AFP-de çap edilen bir habarda şaýy lider Mukteda Sadr we saýlaw kampaniýasyndan birinji partiýa bolup çykan «Yrakiýe» blogynyň başlygy Iýad Allawi bilen Yrak hökümetiniň gurulmagy üçin Damaskda birnäçe gezek duşuşyk geçirilendigi aýdylýar. Habarda pikirine sala salynan yrakly şaýy çinownikleriniň biri Damaskdaky bu duşuşyklar tapgyryna Kasym Süleýmanyň hut özüniň gatnaşandygyny we Türkiýeden, Yrakdan, «Hizbullahdan» gelen möhüm ygtyýarly wekilleriň toplanan duşuşygynda K.Süleýmanyň şol duşuşyga

gatnaşan wekilleri Malikini premýer-ministr wezipesine bellemek üçin goldaw bermäge mejbur edendigini gürrüň berdi. Malikiniň möhüm wezipeleri eýeleýäň geňeşçileri-de, Eýranda K.Süleýmany bilen gepleşik geçiren adamlardan saýlanyp alyndy. Yragyň öňki Prezidenti Jelal Talabani hem K.Süleýmany bilen käte serhetde, käte göni Eýranyň özünde ýygy-ýygdydan görüşen yrakly ýolbaşçylaryň biridir...

Amerikalylar 2010-njy ýylda Eýrandanam goldanýan Nury Malikini dokuz aýa çeken hummaly gepleşiklerinden soň premýer-ministriň kürsüsinde oturdanlarynda, Malikiniň özlerine «Yrakda galyň» diýmegine garaşýardylar. Bu hantamaçylyk bolsa bolubam oturybererdi, ýöne amerikanlaryň Malikiden eden tamalary puja çykdy. Munuň şeýle bolmagynda K.Süleýmanyň eliniň bardygy güman edilýär...

Dekster Filkinsiň pikiriçe K.Süleýmany gepleşikleriň dowamynda yrakly delegatlaryň önünde iki şert goýan bolmaly. Birinjisi Eýran bilen uzak wagtlap gowy gatnaşyk saklap gelen Jelal Talabaniniň Prezident bolmagy, ikinjisi bolsa Malikiniň koalizasion güýçlerim we Amerikanyň Yrakdan bütinleý çykmagynyň tarapyny tutmagy. Netijede K.Süleýmanyň aýdany boldy.

• «Siriýany elden gidersek, Tährany-da gidereris»

2011-nji ýylyň maý aýynda Kum şäheriniň iň güýçli dini merkezi bolan Hakkani medresesinde talyplara beren leksiýasy bary-ýogy başlangyç klas bilimi bolan kontrrazwedkaçynyň amala aşyran işleriniň tutumynyň nähili giň gerimlidigini görkezýärdi.

K.Süleýmany çykyşynda Ýakyn Gündogardaky we Demirgazyk Afrikadaky jemgyýetçilik hereketleriň «rewolýusiýa üçin giň mümkinçilikleri döredendigini» aýdýardy, ol talyplara göz önünde tutulýan maksatnamalara mundan beýläk has jogapkärli çemeleşmegi ündeýärdi. Ol bu çykyşy bilen aslynda Eýranyň Siriýa girmek bilen maksadyn we hasam beteri «Kuddus güýjüniň» «Arap baharyny» Tähranyň peýdasyna ulanma niýetini mälim edýärdi:

“Bu gün Eýranyň ýeňişi ýa-da ýeňlişi Mihranda ýa-da

Horremşehrde kesgitlenmeyär. Çäklerimiz giñedi. Biz Müsürde, Yrakda, Liwanda we Siriýada ýeňiş gazanmaga borçludyrýs. Bütün bu üýtgeşmeler Yslam rewolýusiýasynyň miwesidir».

- **Süleýmany «Hizbullahy» kömege çagyryar**

Siriýada gapma-garşylygyň başlan 2011-nji ýylyndan 2013-nji ýylyň aprel aýyna çenli ýaragly oppozisionerler güýç taýdan rüstem geldiler. Emma 2013-nji ýylyň 21-nji aprel günü hökümet üçin öwrülişik sepgidi boldy. Şol gün hökümet güýçleri Liwanyň çägendäki strategik ähmiýetli Kusaýr posýologyny gabaw astyna aldylar. Kusaýr çaknyşygy Liwandaky «Hizbullahyň» Siriýadaky urşa gönüden-göni gatnaşan ilkinji giň gerimli operasiýasydy. «Hizbullahyň» Siriýa girmesiniň arkasyndaky kişi bolsa, ýene-de K.Süleýmanydy.

Kusaýryň eýelenmegi üçin K.Süleýmany has owal birnäçe ýyllap Liwanda Eýranyň peýdasyna bilelikde harby operasiýalar geçiren Hasan Nasrallahdan Siriýa iki müňden gowrak urşujy ugratmagy talap etdi.

«Hizbullah» K.Süleýmanynyň görkezmesi bilen Kusaýry gabady. Gabaw halkasynyň daraldylýan döwründe onlarça hizbullahçy wepat boldy. Maglumatlara görä ölenleriň azyndan sekizi K.Süleýmana garaşly we operasiýany koordinirleýän eýranly ofiserlerdi. Kusaýr uzaga çeken aldym-berdimli söweşden soň 5-nji iýun günü oppozisionerleriň elinden alyndy. Şol wagtdan başlabam oppozisionerleriň güýji Siriýada peselmäge başlady.

SEYYİD ABDULMECİD KEREMİ

KASIM

SÜ

BİZİM
BAHTİYAR
DOSTUMUZ

LEY

MA

Nİ

kitapcy.ru

• **«Hem her yerde, hem hiç yerde»**

Bolup geçyän wakalara iň täsirli wagty diýip hasap edilen wagtlarda-da K.Süleýmanyny ýakyndan synlamak mümkin däl.

Amerikan ofiserleriniň biri «The Guardian» gazetinde beren interwýusynda: «Rehimsizligi we täsiri bilen her kesi gorka düşürýär. Ol hem-ä her yerde, hemem hiç yerde» diýen sözleri ulandy.

2004-2009-njy ýyllarda Yragyň Döwlet howpsuzlyk geňeşiniň geňeşçisi bolup işlän Muwaffak Ruba: “Ol gürrüňsiz Yragyň iň güýçli adamy. Ondan bihabar Yrakda çöp başy gymyldaýan däldir»

diýipdi.

Yrak sünnüleriniň esasy ýolbaşçylarynyň biri bolan Salyh Mutlak K.Süleýmany barada şeýle diýýär:

“Süleýmanyň güýjüniň sakasynda Hamaney bar. Ol hemmelere, hatda gerek bolsa Prezidente-de hetdini tanadyp bilýär. Yslamda ene-atanyň aýdanyndan çykmazlyk diýen bir zat bar. Eýrandaky we Eýranyň çäginden daşardaky ähli şaýylar Hamaneye, hususanam gönüden-göni onuň adyndan hereket edýän K.Süleýmana ene-atalaryna ytagat edişleri ýaly ytagat edýärler. Yragyň iň möhüm adamlary ony görmäge gidýär. Adamlar göýä K.Süleýmany tarapyndan jadylanan ýaly, ony perişde kimin görýärler».

• Tüzeden Yrakda

K.Süleýmanyň ýolbaşçylyk edýän «Kuddus güýjüne» diňe Eýranda däl, tutuş Ýakyn Gündogarda bäsleşip biljek güýç ýok. Ýakyn Gündogarda şaýy toparlarynyň ählisini diýen ýaly töweregine jemläň «Kuddus güýji» we onuň ýolbaşçysy K.Süleýmany merkezi hökümetiň sünni we kürt etraplarynda täsirini ýitirmeginden peýdalanylýp, soňky wagtlarda bar güýji bilen ýene Eýranyň bähbidine operasiýalar geçirip başlapdy.

Mosulyň 10-njy iýunda YŞYD-yň eline geçmeginden iki gün geçenden soňra birnäçe arap saýtlary K.Süleýmanyň Eýran üçin iň amatly Yrak hökümetini häkimiýete getirmek üçin Bagdatda ikitaraplaýyn gepleşikler geçirýändigini habar beripdi.

Sekiz ýyllap Eýranyň goldawyny alyp Yragyň premýer-ministri kürsüsünde oturan Nury Maliki täze gepleşiklerde gelejegi iň köp gyzyklanma döreden adam boldy. Ýöne Malikiniň eýýäm gözden düşen biridigine gowy düşüňän Eýran öňki ýaranynyň agdarylyşyk geçirmek synanşygyny puja çykaryp, onuň deregine başga bir şaýy syýasatçysy Haýdar Ibadyny goldady. H.Ibady kürtleriň we sünnileriňem parlamentde beren sesleri arkaly awgust aýynda Yragyň täze premýer-ministri boldy.

Geçirilen bütin bu gepleşikleriň merkezinde ýer alan K.Süleýmany şol wagtdan başlap metbugatda ýygy-ýygýdan görnüp başlady. «Kuddus güýjüniň» başyna geçen wagtyndan bäri ady we eden işleri mümkingadar metbugatdan gizlenilmäge çalşylan

K.Süleýmany mundan beýläk Eýranyň Yrakdaky güýjüniň simwolyna öwrüldi. Eýranyň resmi, ýarym resmi habar kanallarydyr saýtlary günde-günaşa diýen ýaly K.Süleýmanyň Yragyň dürli künjeginde käte şaýy militanlar bilen, käte bolsa peşmerge (kürt ýaragly güýçleri) bilen front meýdanlarynda düşen suratlaryny halka ýaýratmaga başladylar.

«Associated Press» habarlar agentligine interwýu beren yrakly ofiserleriň biri Bagdat bilen Kerbelanyň arasyndaky stratetik ähmiýetli ýerde ýerleşýän Jurf El Sahr posýologynyň 27-nji oktyabrda YŞYD-dan alynmagynyň aňyrsyndaky «Ussat aklyň» K.Süleýmanydygyna we onuň muny birnäçe aýlap meýilleşdirendigine ünsi çekdi. Ady agzalan agentlik bu operasiýa Liwan «Hizbullahynyňam» K.Süleýmanyň emrinde hereket etmek üçin 7 müň töweregi urşujy iberendigini habar berýär.

Hawa, dört gün öň, 2020-nji ýylyň 3-nji ýanwarynda ABŞ-nyň Prezidenti Donald Trampyň hut öz görkezmesi bilen janyna kast edilip öldürilen K.Süleýmanyň Yrak urşunda heniz 22 ýaşly yetginjekkä «Sarallah polkunyň» serkerdesi bolup başlan we nämälimliklerden, sowallardan, yşaratlardan doly çylşyrymly ömri pajygaly ýagdaýda tamamlandy.

K.Süleýmany D.Trampyň aýdyşy ýaly, hakykatdanam «dünýäniň iň howply terroristimi», ýa-da eýranlylaryň dili bilen aýdanda basybalyjylara, dinsiz imperialistlere garşy tutaşan watançylyk urşunyň nobatdaky «yslam şehidimi»?!..

K.Süleýmanyň kimdigini taryh kesgitleär. Ony kesgitlemek biziň işimiz däl. Biz diňe bitarap nukdaýnazarda maglumat bermäge we okyjylaryň dünýäde bolup geçýän çylşyrymly wakalara göz ýetirmegine azajygam bolsa kömekçi bolmaga çalyşdyk.

R. Serdar ATAŞ,

«Al Jazeera». Taryhy şahslar